

Avdelningen för arbetsgivarpolitik  
Ulrika Wallén  
Avdelningen för lärande och arbetsmarknad  
Bodil Båvner

Utbildningsdepartementet  
103 33 STOCKHOLM

## Karriärvägar m.m. i fråga om lärare i skolväsendet

Utbildningsdepartementet har berett Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) tillfälle att yttra sig över promemorian Karriärvägar m.m. i fråga om lärare i skolväsendet.

### Sammanfattning av SKL:s ståndpunkter

Sveriges Kommuner och Landsting (SKL)

- är positivt till reformens syfte att det skapas så goda förutsättningar som möjligt för de bästa lärarna att göra karriär så att eleverna får bättre undervisning och ökade förutsättningar att uppnå goda resultat och nå de nationella målen
- understryker att satsningen även bör omfatta förskolan
- menar att det även bör vara möjligt att inrätta karriärsteg inom vuxenutbildningen
- ställer sig tveksamt till att använda titeln förstelärare. Ett förslag är att istället använda titeln utvecklingslärare
- framhäver att det är huvudmännen som avgör vilka lärare som uppfyller de kvalifikationer som krävs för karriärtjänster
- välkomnar statsbidrag till huvudmän som i utbildningen använder lärare som uppfyller vissa i en statsbidragsförordning angivna kvalifikationer
- framhåller att statsbidrag endast ska användas för löneökningar till förstelärare och lektorer som bidrar till skolutveckling och elevernas måluppfyllelse
- menar att karriärtjänsterna, utöver kvalifikationskraven, också innebär nya krav i anställningen. De lärare som inte längre uppfyller dessa krav kommer inte att kunna behålla dessa befattningar
- anser att lärare tidsbegränsat kan förordnas till lektor med en grundanställning som lärare. Statsbidrag utgår då endast under förordnandetiden
- understryker att Skolverket, som administrerar statsbidraget, också ska kontrollera att villkoren för utbetalning av statsbidraget är uppfyllda samt återkräva felaktigt utbetalda statsbidrag
- vill understryka att inget hindrar huvudmännen från att vare sig inrätta egna karriärtjänster eller själva finansiera lönepåslag för särskilt yrkesskickliga lärare

- framhåller vikten av att statsbidragen permanentas och att de merkostnader som reformen innebär för skolhuvudmännen kompenseras genom statsbidrag, dvs. att finansieringsprincipen iakttas
- menar att karriärvägar är ett stöd för att lokalt arbeta med individuell och differentierad lön
- tillstyrker att den lagreglering avseende lektorer som idag finns upphävs
- anser att fler rektorer, förskolechefer och lärare bör delta i forskning och forskarutbildning
- välkomnar en särskild satsning för personer med examen på forskarnivå som har varit verksamma som lärare på ett universitet eller högskola
- deltar gärna i beredningen av det fortsatta arbetet rörande ämneslärarexamen
- välkomnar en utredning för att studera lärares administrativa börda
- är positivt till att följa upp och utvärdera effekterna av karriärvägssystemet. SKL vill betona att det är viktigt att det blir olika myndigheter som genomför reformen respektive utvärderar effekterna av den

### **Allmänna synpunkter**

Sveriges Kommuner och Landsting välkomnar den karriärreform för lärare och statsbidrag för nya lärlöner som regeringen föreslår. Eftersom en av de viktigaste faktorerna för elevernas studieresultat i skolan är lärarna är det positivt att lyfta lärare som bidrar till skolutveckling och elevernas måluppfyllelse men också att skickliga lärare har möjlighet att göra karriär och få bra lön.

Samtidigt är det viktigt att reformen inte bara blir ett löneflyt utan ett styrmedel som bidrar till verksamhetsutveckling och till att eleverna uppnår skolans mål. Genom att erbjuda olika karriärvägar i skolan kan skolpolitiker, skolchefer och rektorer utveckla skolan som helhet. Samtidigt är förändringen att se som ett stöd för individuell och differentierad lön, vilket bidrar till en ökad lönespridning. Det är positivt för lärares löneutveckling, vilket gör att karriärvägar också bidrar till att läraryrket blir mer attraktivt.

### **Bakgrund och reformens syfte**

Bakgrunden till en karriärreform för lärare och statsbidrag för nya lärlöner är att den enskilt viktigaste faktorn för elevernas studieresultat är lärarna. Det handlar också om att lärare, för att deras kompetens ska stärkas och läraryrkets attraktionskraft ska höjas, måste ges möjligheter att utveckla sin professionalism och gå vidare i karriären.

SKL ställer sig positivt till reformens syfte att premiera de bästa lärarna så att eleverna får bättre undervisning och ökade förutsättningar att uppnå goda resultat och nå de nationella målen jämte att göra läraryrket mer attraktivt.<sup>1</sup>

Förbundet tycker att det är bra att öka antalet forskarutbildade lärare i skolan genom att öka antalet lektorer.

### **Two new career steps**

Regeringen föreslår två utvecklingssteg för yrkesskickliga lärare inom hela grund- och gymnasieskolan och motsvarande skolformer. Däremot omfattas inte förskolan av satsningen. Förskolan vänder sig till barn från ett års ålder till dess de börjar skolan. Uppgiften är bl.a. att lägga grunden för det livslånga lärandet. SKL understryker att satsningen även bör omfatta förskolan eftersom den ligger till grund för övriga skolformer och att en förskola av hög kvalitet ökar måluppfyllelsen i skolan. Det är således av stor betydelse att ha yrkesskickliga lärare redan i förskolan.

Även inom vuxenutbildningen bör det vara möjligt att inrätta dessa karriärsteg. Gymnasiekompetens är en viktig grund för individens möjligheter att etablera sig på arbetsmarknaden och för ett livslångt lärande. För de som inte fullföljer gymnasieutbildningen i ungdomsskolan är det viktigt att det finns en vuxenutbildning av hög kvalitet att tillgå. Det är således av stor betydelse att ha yrkesskickliga lärare även i vuxenutbildningen. På många håll är gymnasieutbildningen och vuxenutbildningen organisatoriskt närliggande, vilket ytterligare förstärker behovet av att reformen inte utformas på ett sådant sätt att lärare inom vuxenutbildningen utesluts.

SKL välkomnar ett praktiskt karriärsteg men ställer sig tveksamt till att använda begreppet förstelärare med motiveringen att det låter så pass gammalmodigt. En lämplig benämning kan istället vara att använda titeln utvecklingslärare, vilket de bl.a. gör i Södertälje kommun. Eftersom titulaturen inte synes vara helt tvingande föredrar förbundet att samma beteckning används genomgående över hela landet.

### **Qualifications**

De angivna kvalifikationer som krävs för att en lärare ska kunna komma ifråga som förstelärare respektive lektor anser SKL är fullt rimliga. Förbundet anser att det är skäligt att de lärare som har en examen på forskarnivå och som har undervisat på ett universitet eller en högskola kan tillgodoräkna sig undervisningstiden på motsvarande sätt som om den hade skett inom ramen för skolväsendet.

### **Work tasks**

SKL håller med om att yrkesskickliga lärares arbetsuppgifter bör handla om en rad olika uppgifter som huvudsakligen bör bestå av undervisningsrelaterade uppgifter.

Läraren har en avgörande betydelse för elevresultaten. Det är viktigt att samtliga lärares kompetenser tas tillvara så att alla elever får de bästa förutsättningarna för målupp-

---

<sup>1</sup>Karriärvägar m.m. i fråga om lärare i skolväsendet, Utbildningsdepartementet, 2012-09-24

fyllelse. För att kunna göra det behöver de enskilda lärarnas arbetsuppgifter varieras i högre grad. Genom att lärare arbetar mer tillsammans kan arbetsuppgifterna fördelas så att den enskilda lärarens kompetenser tas tillvara på bästa sätt. Forskningen visar också att kvalitet och effektivitet i undervisningen ökar när lärare arbetar tillsammans med planering, utförande och utvärdering av undervisningens innehåll. SKL menar därför att lärarnas ensamarbete måste ersättas med en högre grad av samarbete lärare emellan.

SKL betonar att olika kompetenser behövs. Lärare kan bidra med olika saker. Exempel är utveckling av undervisning och kollegornas arbetssätt i klassrummet, att föra in mer forskning och beprövad erfarenhet i skolans arbete, men också lärare som stöttar blivande kollegor genom handledning under verksamhetsförlagd undervisning och introduktionsår. Lektorer bör använda sina fördjupade ämneskunskaper i sina olika arbetsuppgifter.

Det bör understrykas att alla yrkesskickliga lärare inte ska utföra samma arbetsuppgifter utan att olika kompetenser ska användas på det sätt som passar den egna lokala verksamheten bäst.

### **Huvudmännen bedömer med stöd av rektorer**

SKL ställer sig bakom utredningens förslag att det är på lokal nivå man ska besluta om hur de två karriärtjänsterna ska användas. Det ska alltså vara huvudmännen som avgör vilka lärare som ska utses till förstelärare och lektor. Eftersom det är huvudmännen som har arbetsgivaransvaret, dvs. ansvar för lärares prestationer och yrkesutveckling menar SKL därför att det är bra att det är de som får avgöra vilka lärare som ska utses till förestelärare respektive lektor. Det betyder att det specifika innehållet i karriärtjänsterna ska utformas utifrån lokala förhållanden. Därigenom blir det upp till varje huvudman att bestämma hur processer för prövningar av lärares kvalifikationer ska se ut. Beroende på behoven mellan olika skolor och huvudmän kommer arbetsuppgifter och uppdrag att variera. SKL vill understryka att sådana bedömningar ska ske på sakliga grunder.

Rektorn är den arbetsgivarrepresentant som är närmast skolverksamheten och därmed sannolikt bäst lämpad att uttala sig om enskilda lärares prestationer. Därför tycker SKL i linje med utredningen att rektorn har en central roll i bedömningen av vilka lärare som är särskilt yrkesskickliga.

SKL anser att ledningsrätten, dvs. rektors möjlighet att leda och styra verksamheten inte bör inskränkas. Förbundet vill främja det lokala inflytandet över hur de två typerna av karriärtjänster ska användas. Delegerat beslutsfattande ligger också i linje med det kommunala självstyret.

Det är viktigt att huvudmännen själva bestämmer i vilken mån de vill inrätta de här typerna av tjänster och vilka som ska ha dem. SKL betonar att tjänsterna ska erbjudas de bästa lärarna så att eleverna får en bättre undervisning och ökade förutsättningar att

uppnå goda resultat och nå de nationella målen. Det handlar om lärare som utvecklar skolan och lyfter eleverna.

### **Statsbidrag för nya lärarlöner**

SKL välkomnar statsbidrag till huvudmän som i utbildningen använder lärare som uppfyller i en statsbidragsförordning angivna kvalifikationer för karriärtjänsterna. Förbundet understryker att statsbidrag endast ska användas för löneökningar till förstelärare och lektorer som bidrar till skolutveckling och elevernas måluppfyllelse.

SKL menar att de nya karriärtjänsterna, utöver kvalifikationskraven, också innebär nya krav i anställningen. De lärare som får ny titel och lönepåslag då de anses som särskilt yrkesskickliga förutsätts prestera och uppfylla de krav som arbetsgivaren ställer upp för arbetet. De lärare som inte längre uppfyller kraven kommer inte att kunna behålla dessa befattningar. Arbetsgivaren har dock ansvar enligt såväl lag som kollektivavtal att säkerställa en god hantering i de enskilda fallen.

Det får till effekt att om en arbetsgivare gör en felrekrytering måste den ta sitt ansvar för individen. Från verksamhetssynpunkt är det en rimlig utgångspunkt att den lärare som inte längre klarar de arbetsuppgifter och krav som rollen som förstelärare eller lektor innebär inte längre kan ha kvar vare sig sin titel eller de arbetsuppgifter som är förknippade med uppdraget. Lönevillkoren vid omplacering till annan anställning regleras redan idag i kollektivavtal och kan därmed hanteras på sedvanligt sätt. Överenskommelse mellan arbetsgivare och arbetstagare i en omplaceringsituation är också en möjlighet.

Det är fullt möjligt att befintliga lärare, som får en ny befattning som lektor, får ett tidsbegränsat förordnande i sin nya roll men med en tillsvidareanställning som lärare som grund. Den anställningsmodellen används i stor utsträckning för skolledare och har hittills fungerat väl. Statsbidrag för karriärtjänsten ska i sådana fall endast utgå så länge förordnandet pågår.

SKL delar utredningens bedömning att Skolverket ska administrera statsbidraget och också kontrollera att villkoren för statsbidragsutbetalning är uppfyllda samt återkräva felaktiga utbetalningar.

Eftersom själva statsbidragsdelen och frågan om hur det ska fördelas för närvarande bereds inom Utbildningsdepartementet är SKL angelägna att ta del av förslaget. Förbundet deltar gärna i den fortsatta beredningen av hur statsbidraget ska fördelas. **SKL framhäver vikten av att statsbidragen permanentas och att de merkostnader som reformen innebär för skolhuvudmännen kompenseras genom statsbidrag, dvs. att finansieringsprincipen iakttas även efter 2016 då reformen beräknas vara fullt genomförd.**

Förbundet betonar att det är fritt för huvudmännen att utse fler förstelärare eller lektorer än vad statsbidraget räcker till. Det är även fullt möjligt för huvudmännen att inrätta karriärvägar i förskolan och inom vuxenutbildningen. När nu regeringen tydlig-

gör två möjliga karriärsteg och dessutom avsätter resurser för införandet, hoppas SKL att fler kommuner följer dem som redan idag har inrättat karriärtjänster i skolan. Till exempel har utvecklingslärarna (motsvarande förstelärare) i Södertälje en ingångslön på 40 000 kr medan karriärlärarna i Sollentuna får ett lönepåslag på minst 5 000 kr.

### **Individuell och differentierad lön**

SKL menar att skickliga lärare ska ha en bra lön. Duktiga lärare ska tjäna mer än andra. Ökad lönedifferentiering förutsätter större möjligheter att sätta lönenivåerna lokalt. Styrmedlet är individuell lönesättning precis som för andra yrkesgrupper. För att utveckla detta krävs både vilja och mod från såväl arbetsgivare som lärarorganisationer. Fler karriärmöjligheter är ett stöd för att lokalt arbeta med lönedifferentiering, vilket SKL står bakom.

I Huvudöverenskommelsen, HÖK 12, med Lärarförbundets och Lärarnas Riksförbunds Samverkansråd framgår att ett partsgemensamt arbete ska ske kring individuell och differentierad lön. Det är mycket betydelsefullt för väl fungerande lokal lönebildning liksom för verksamheternas utveckling att chefer såväl som medarbetare ser sambandet mellan lön, uppnådda mål och resultat. Detta förutsätter individuella och differentierade löner, vilket även ger förutsättningar att åstadkomma ökad lönespridning. Parterna ska under avtalsperioden verka för utveckling av väl fungerande lokal lönebildning och lönesättning i skolan i enlighet med § 1 i Löneavtalet. En första uppföljning av det partsgemensamma arbetet sker efter två år och ska vara klar den 1 november 2014.

Det finns flera sätt att utveckla skolan och göra läraryrket mer attraktivt där en tydlig koppling mellan lön, prestation och måluppfyllelse är en förutsättning.

### **Ändringar i skollagen**

Förbundet håller med regeringen om att det är bra att i lag markera betydelsen av att lärare ges möjlighet att göra karriär utan att lämna undervisningen. Till följd av det föreslås ett s.k. målsättningsstadgande om att skolhuvudmännen ska sträva efter att inrätta karriärsteg/tjänster för särskilt yrkesskickliga lärare. Även en upplysningsbestämmelse om möjligheten för huvudmän att söka statsbidrag för karriärstegen/tjänsterna ska införas. SKL tillstyrker också att den lagreglering avseende lektorer som idag finns upphävs, vilket både möjliggör och gör det särskilt angeläget att förskolan också framdeles ingår i karriärvägsreformen.

### **Öka antalet forskarutbildade lärare**

Utbildningen i skolan ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Ett sätt att stärka den vetenskapliga grunden är att öka antalet forskarutbildade lärare i skolan och att öka antalet lektorer.

SKL delar regeringens bedömning att det behövs fler forskarutbildade lärare i skolan och är positiv till den särskilda satsningen på personer med examen på forskarnivå och som har varit verksamma som lärare på ett universitet, en högskola eller i skolväsen-

det. Förslaget innebär bl.a. en satsning på en särskild kompletterande pedagogisk utbildning som leder till ämneslärarexamen. Det är en åtgärd för att attrahera forskarutbildade och stärka en skolutbildning som vilar på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Utbildningen liksom dess finansiering bereds ytterligare inom Regeringskansliet. Förbundet deltar gärna i beredningen av det fortsatta arbetet.

SKL anser också att fler rektorer, förskolechefer och lärare bör delta i forskning och forskarutbildning samt att ett vetenskapligt förhållningssätt ska genomsyra allt arbete i och om skolan.

SKL är positivt till att forskarskolorna ingår i budgetpropositionen för 2013. Av den framgår att lärare och förskollärare även i fortsättningen bör ges möjlighet att delta i särskilda forskarskolor, vilket innebär fler karriärmöjligheter för dem och att skolans eller förskolans vetenskapliga kunskapsbas ökar. De utvärderingar av forskarskolorna som gjorts hittills visar att det i flera fall varit för liten samverkan mellan de lärare som deltagit i forskarutbildningen och lärarnas huvudmän så att man inte i tillräckligt hög grad har tagit tillvara den möjlighet till skolutveckling som forskarskolorna bör vara. Framöver förutsätts huvudmännen ta ett ökat ansvar för finansieringen av lärarens deltagande i studierna, vilket ställer krav på samverkan mellan den deltagande läraren, huvudmannen och berörda lärosäten. En sådan samverkan före, under och efter forskarutbildningen är nödvändig för att lärarens nya kompetenser på bästa sätt ska tas tillvara, både för ökad kvalitet i den egna undervisningen, för att bidra till skolutvecklingen samt för att främja kopplingen mellan skola och forskning i bredare bemärkelse.

### **Övrigt**

SKL välkomnar en utredning för att studera lärares administrativa börda, vilket ligger i linje med det partsgemensamma arbetet kring lärares arbetssituation och arbetstid, som framgår av Huvudöverenskommelsen, HÖK 12, med Lärarförbundets och Lärarnas Riksförbunds Samverkansråd.

Av avtalet framgår att det under senare år har varit en diskussion om arbetssituationen för lärare vad avser arbetsuppgifter och tillkommande uppdrag jämte reformer för den svenska skolan. De centrala parterna kommer att inventera lärares arbetssituation i syfte att skapa en gemensam bild som underlag för bedömning av behov av insatser på såväl nationell som lokal nivå. I detta arbete ska centrala parter även inventera hur lärares arbetstid och arbetsuppgifter kan hanteras i olika skolformer. Arbetet ska vara sammanställt senast årsskiftet 2013/14.

### **Uppföljning och utvärdering**

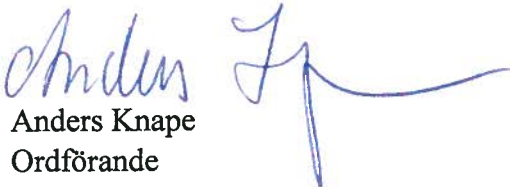
SKL är positivt till att följa upp och utvärdera effekterna av karriärvägssystemet. I det fortsatta arbetet är det väsentligt att den konkreta utformningen och implementeringen av reformen genomförs på ett sätt som underlättar framtida utvärdering för att ge möjlighet att på bästa sätt kunna värdera om reformens intentioner uppfyllts. Generellt

anser SKL att reformer bör ha sin utgångspunkt i verksamhetens utmaningar och bygga på analyser av forskning om hur den aktuella problematiken kan åtgärdas.

SKL anser även att det inte ska vara samma myndighet, som genomför reformen, som sedan utvärderar den. Det är viktigt att det är två olika myndigheter som genomför regeringens politik respektive utvärderar effekterna av den.

SKL är gärna med och deltar i den fortsatta utformningen av reformen då förbundet anser att det är centralt med lokal förankring och statlig förståelse för lokala förutsättningar när reformer utformas.

Sveriges Kommuner och Landsting

  
Anders Knappe  
Ordförande

*Särskilt yttrande från Vänsterpartiet, bilaga*



## SÄRSKILT YTTRANDE

Förbundsstyrelsen  
2012-12-14

### *Särskilt yttrande från Vänsterpartiet*

#### **Karriärvägar m.m. i fråga om lärare i skolväsendet**

En av skolans stora utmaningar för framtiden är att göra läraryrket mer attraktivt. Det är en nödvändighet för att förbättra möjligheterna till kunskap för framtidens elever. Vänsterpartiet menar dock att införandet av nya hierarkier inom läraryrket inte är det som behövs för att stärka och hjälpa eleverna. Vi kan se att det behövs en bättre löneutveckling och här har skolans huvudmän en viktig uppgift för att skapa förutsättningar för detta.

Därför avfärdar Vänsterpartiet regeringens förslag om inrättande av nya karriärvägar.